

**SOBIQ SUDLANGAN SHAHSLARGA INGLIZ TILINI O'QITISH: JAHON
TAJRIBALARI**

O'zbekiston Respublikasi Jamoat xavfsizligi universiteti

Ikanova Lazokat

lazokat.ikanova@icloud.com

Sobiq sudlangan shahslarga ingliz tilini o'qitish o'ziga xos muammolar va imkoniyatlarni taqdim etadi. Turli mamlakatlarda bu sohada ishlab chiqilgan strategiya va dasturlar sobiq mahkumlarga jamiyatga qayta moslashish jarayoniga yordam berishda til ta'limining ahamiyatini ko'rsatadi. Ushbu maqola sobiq mahkumlarga ingliz tilini o'qitishdagi jahon tajribalarini yoritib beradi va til ta'limining qayta ijtimoiy integratsiya jarayonidagi ahamiyatini yoritib beradi.

1. Amerika Qo'shma Shtatlari

AQShda qamoqxonalarida ta'lim dasturlari, jumladan, til kurslarini taklif etish, sobiq mahkumlarga qayta ijtimoiy integratsiya qilishda muhim ahamiyatga ega. Ko'plab qamoqxonalarda ingliz tilini bilmagan mahkumlar uchun ingliz tili savodxonligi kurslari mavjud. Bular yordamida ular ish topish imkoniyatlarini yaxshilaydi va jamiyatga qaytishda muammolarga duch kelmaydi.

Chiqqandan keyingi qo'llab-quvvatlash dasturlari, masalan, **“Prisoner Reentry Network”** va mahalliy jamoat kollejlari sobiq mahkumlarga til va kasbiy ta'lim beriladi. Bu dasturlar sobiq mahkumlarning qamoqdan chiqishi va ish topishi o'rtasidagi bo'shliqni to'ldirishga yordam beradi.

Shuningdek, nodavlat tashkilotlar, ta'lim muassasalar va qamoqxonalar muassasalar o'rtasidagi hamkorlik dasturlari mavjud bo'lib, ular til o'qitish va psixologik yordamni birlashtirib, sobiq sudlanganlarga yordam beradi.

2. Buyuk Britaniya

Buyuk Britaniyada ESOL (English for Speakers of Other Languages) darslari sobiq mahkumlarga ingliz tilini yaxshilash imkoniyatini beradi. Bu dasturlar ko'pincha davlat tomonidan moliyalashtiriladi va mahalliy jamoat tashkilotlari orqali o'tkaziladi.

Buyuk Britaniya qayta joylashtirish xizmatlari, masalan, “*National Probation Service*”, til ta'limini keng qamrovli strategiyalarga qo'shadi. Bu dasturlar ish va kundalik hayot uchun zarur bo'lgan amaliy til ko'nikmalariga e'tibor qaratadi. Ba'zi dasturlar til ko'nikmalarini yaxshilash orqali qayta jinoyatchilikni kamaytirishga qaratilgan.

3. Germaniya

Germaniyada immigrantlar va qochqinlar uchun til va integratsiya dasturlari mavjud. Bu dasturlar, ba'zan avvalgi jinoyat tarixiga ega bo'lgan shaxslar uchun ham mo'ljallangan bo'lib, Germaniya jamiyatiga integratsiya qilishga yordam beradi.

Ta'lim orqali rehabilitatsiya Germaniya tizimining asosiy qismi hisoblanadi. Til kurslari ko'pincha kasbiy ta'lim bilan birlashtiriladi, bu sobiq mahkumlarga muvaffaqiyatli qayta integratsiyalashishda yordam beradi. “Caritas” va “Diakonie” kabi qo'llab-quvvatlash tarmoqlari sobiq mahkumlarga til darslari va qo'shimcha yordam xizmatlarini taklif etadi.

4. Avstraliya

Avstraliyada qamoqxona muassasalarida, jumladan, til kurslarini taklif etadigan ta'lim dasturlari mavjud. Bu dasturlar savodxonlik va ishga yaroqlilikni oshirishga qaratilgan bo'lib, jinoyatchilikka olib keluvchi ta'lim muammolarini hal qilishga yordam beradi.

Jamoat asosidagi dasturlar, masalan, *“The Salvation Army”* va *“Brotherhood of St Laurence”* kabi tashkilotlar sobiq mahkumlarga til kurslari va boshqa yordamlarni taqdim etadi. Avstraliyada qayta integratsiya dasturlari ta'lim va ta'limning kuchli e'tiborini o'z ichiga oladi, bu sobiq mahkumlarning barqaror hayot qurishida muhim rol o'ynaydi.

5. Kanada

Kanadada qamoqxona muassasalarida ta'lim dasturlari, jumladan, til ta'limi mavjud bo'lib, ular ingliz tilini yaxshilash va qayta jinoyatchilikni kamaytirishga qaratilgan. *“Elizabeth Fry Society”* va *“John Howard Society”* kabi tashkilotlar sobiq mahkumlarga til va savodxonlik dasturlarini taklif etadi.

Davlat va nodavlat tashkilotlari hamkorligi orqali sobiq mahkumlarga til ta'limi va keng qamrovli qo'llab-quvvatlash xizmatlarini taqdim etish amalga oshiriladi.

Samarali dasturlar ko'pincha til ta'limini kasbiy ta'lim, psixologik yordam va ijtimoiy qayta integratsiya xizmatlari bilan birlashtiradi. Qamoqxona muassasalari, ta'lim muassasalari, nodavlat tashkilotlar va davlat agentliklari o'rtasidagi hamkorlik bu dasturlarning muvaffaqiyatida muhim rol o'ynaydi. Muvaffaqiyatli dasturlar ko'pincha sobiq mahkumlarning shaxsiy ehtiyojlariga moslashtiriladi, ularning tajribalari, psixologik holatini va maqsadlarini hisobga oladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Иканова, Л. (2024, May). ОБРАЗОВАНИЕ В ТЮРЬМЕ: ФУНДАМЕНТАЛЬНОЕ ПРАВО И ВАЖНЫЙ ИНСТРУМЕНТ. In *Proceedings of International Conference on Scientific Research in Natural and Social Sciences* (Vol. 3, No. 5, pp. 269-275).
2. Иканова, Л. (2024). ПРИОРИТЕТ ОРГАНИЗАЦИИ ОБРАЗОВАНИЯ ОСУЖДЕННЫХ.

3. Ikanova, L. S. (2024). JAZONI IJRO ETUVCHI MUASSASSALARDA, TA'LIMNI TASHKIL QILISH TAJRIBALARI (AQSH MISOLIDA): Yangi O'zbekiston taraqqiyotida tadqiqotlarni o'rni va rivojlanish omillari. *Yangi O'zbekiston taraqqiyotida tadqiqotlarni o'rni va rivojlanish omillari*, 7(3), 26-31.
4. TA'LIM, D. V. T. DUNYONING RIVOJLANGAN DAVLATLARIDA MAHKUMLARNING TAKROR JINOYAT SODIR ETISHINING OLDINI OLISH BO'YICHA.
5. Khasanova, D., Ulmasbaeva, M., & Ikanova, L. (2019). IT IS TIME TO CHANGE THE SUBJECT MATTER OF ENGLISH AT VOCATIONAL COLLEGE. *EPRInternational Journal of Multidisciplinary Research*, 48-52.
6. TA'LIM, D. V. T. DUNYONING RIVOJLANGAN DAVLATLARIDA MAHKUMLARNING TAKROR JINOYAT SODIR ETISHINING OLDINI OLISH BO'YICHA.
7. Ikanova, L. (2019). THE IMPACT OF MATERIALS DEVELOPMENT, CRITICAL PEDAGOGY AND LGBT'S ISSUE ON THE LANGUAGE PLANNING AND POLICY. *SCIENCE. RESEARCH, DEVELOPMENT*, 59-62.
8. Кучкаров, В., & Иканова, Л. (2022). THE ROLE OF EDUCATION AND UPBRINGING IN THE PROFESSIONAL ORIENTATION OF YOUNG PEOPLE. *МЕЖДУНАРОДНЫЙ ЖУРНАЛ КОНСЕНСУС*, 3(2).
9. Ikanova, L. (2019). THE IMPACT OF THE MATERIALS DEVELOPMENT TO THE IMPLEMENTATION OF THE LANGUAGE PLANNING AND POLICY. *Electronic journal of actual problems of modern science, education and training*, 7-13.
10. Ikanova, L. S. Q. (2024). SUDLANGAN SHAXSLAR VA MAHKUMLARNING XULQ ATVORI VA QAYTA JINOYAT SODIR ETISHINI BARTARAF QILISHDA TA'LIMNING TA'SIRI (AQSH TAJRIBASI MISOLIDA). *Oriental renaissance: Innovative, educational, natural and social sciences*, 4(1), 433-439.
11. Musayeva, S. I. (2023). PRINCIPLES OF DEVELOPMENT OF CADETS' INTERCULTURAL COMMUNICATION COMPETENCE THROUGH ENGLISH LANGUAGE TEACHING. *PEDAGOGICAL SCIENCES AND TEACHING METHODS*, 2(22), 46-50.

12. Ibrohimovna, M. S. (2019). TECHNIQUES OF IMPROVING SPEAKING IN ESP CLASSES FOR MILITARY. *CONDUCT OF MODERN SCIENCE-2019*, 139.
13. Musayeva, S. I., & Mengliyeva, S. S. (2022). KURSANTLARNING MADANIYATLARARO MULOQOT KOMPETENSIYASINI RIVOJLANTIRISH UCHUN MASHQ VA TOPSHIRIQLAR. *Journal of new century innovations*, 17(3), 132-144.
14. Mengliyeva, S. S., O'QITISHDA, M. S. H. T., & MUAMMOLAR, M. M. J. L. *PEDAGOGS jurnali*.–2023. T, 26(2), 51-58.
15. Эркаев, Э. (2023). Нурзод Дустмуродов, and Бекзод Нуримбетов." *HEMIS TILI ЎРГАТИШДА СОҶАВИЙ ТЕРМИНЛАР*, 190-194.
16. Эркаев, Э., & Мавлонов, И. (2022). ЧЕТ ТИЛДА НУТҚ КОМПЕТЕНЦИЯСИНИ ШАКЛЛАНТИРИШДА ТАРЖИМАНИНГ ЎРНИ. *Journal of new century innovations*, 18(4), 45-48.
17. Эркаев, Э. (2021). Таржимани ўргатишда лингводидактик ёндашув. *Общество и инновации*, 2(3), 120-124.
18. Зулхонов, М. Д., & Эркаев, Э. Т. (2018). Перевод конструкций, выражающих предположений. *Интернаука*, (43-1), 43-44.